

FRAUDEBELEIDSPLAN

1. Aanleiding

1.1 Totstandkoming fraudebeleidsplan

Met de komst van de Wet werk en bijstand¹ (WWB) kregen gemeenten, in vergelijking met de Algemene bijstandswet (Abw) aanzienlijk meer beleidsvrijheid voor wat betreft zowel de inhoud als de uitvoering van de wet. Dit in ruil² voor volledige financiële verantwoordelijkheid.

Het te voeren beleid op het gebied van handhaving, bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van de WWB is door de Raad vastgesteld³ in het Fraudebeleidsplan WWB.

De te verwachten resultaten van dit te voeren handhavingsbeleid en de jaarlijkse rapportage daarover aan de gemeenteraad vindt plaats via het Prestatieplan en -verslag sector sociale zaken.

1.2. WIJ en BUIG

Per 1 oktober 2009 zijn jongeren (tot 27 jaar) uitgesloten van het recht op algemene bijstand. In plaats hiervan heeft de jongere die werkloos is recht op een werkleeraanbod. Dit is geregeld⁴ in de Wet investeren in jongeren (WIJ). Ook voor de WIJ dient⁵ beleid vastgesteld te worden op het gebied van handhaving. Met de vaststelling van de tijdelijke verordening Wet investeren in jongeren⁶ is het fraudebeleidsplan WWB van overeenkomstige toepassing verklaart⁷ voor de WIJ. Door de beperkte werking van de eerder genoemde tijdelijke verordening (de verordening vervalt per 1 januari 2011⁸) dient het handhavingsbeleid voor de WIJ structureel verankerd te worden in het fraudebeleidsplan.

De Wet tot bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) is per 1 januari 2010 in werking getreden. Deze wet zorgt ervoor dat gemeenten zowel voor de inhoud als voor de uitvoering van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (Ioaw) en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (Ioaz) aanzienlijk meer beleidsvrijheid krijgen. Dit, net als bij de overgang van Abw naar de WWB in 2004, in ruil voor volledige financiële verantwoordelijkheid.

1.3 Hoogwaardig handhaven

Gemeenten hebben, gelet op de volledige financiële verantwoordelijkheid belang bij een adequate uitvoering van de desbetreffende wet(ten).

Daarom is het van belang het uitkeringsbestand enerzijds door de instroom te beperken, anderzijds door de uitstroom te vergroten. Dit uiteraard zonder afbreuk te doen aan de plicht om diegenen optimaal (financieel) te ondersteunen die dat nodig hebben.

Voor een deel zijn de gemeenten hierbij afhankelijk van omstandigheden die zij niet of moeilijk kunnen beïnvloeden (conjunctuur). Toch kunnen gemeenten ook zelf enige invloed uitoefenen op de omvang van het bestand door ervoor te zorgen dat alleen diegenen in de uitkering zitten die er ook daadwerkelijk in thuis horen, met andere woorden: doelmatig handhaven.

Uitgangspunt hierbij is tevens dat de cliënt betrouwbaar is tot het tegendeel blijkt, dan wel er aanleiding is tot het vaststellen van een verdenking.

Handhaving kan in algemene zin gedefinieerd worden als:

Alle activiteiten van de gemeente die er op gericht zijn dat regels worden nageleefd. Het gaat erom dat misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen zo veel mogelijk wordt voorkomen. Voorop

---

¹ Inwerkingtreding: 1 januari 2004

² Voorheen werd 75% op declaratiebasis door het Rijk vergoed

³ op 3 november 2004

⁴ artikel 13 WIJ

⁵ artikel 12 lid 1 aanhef c WIJ

⁶ vastgesteld op 23 september 2009

⁷ artikel 4 tijdelijke verordening Wet investeren in jongeren

⁸ artikel 8 tijdelijke verordening Wet investeren in jongeren

staat daarbij het bevorderen van de spontane nalevingsbereidheid van (potentiële) cliënten. Deze activiteiten zijn te verdelen in preventieve en repressieve maatregelen.

In het kader van bestuurlijke afspraken⁹ tussen de Minister van SZW en de VNG zijn in het verleden afspraken gemaakt over de kwaliteitsverbetering van de fraudebestrijding door gemeenten. De gemeente Weert heeft in dit kader met de komst van de WWB haar fraudebestrijdingbeleid verbeterd. En een kwaliteitsslag gemaakt in het optimaliseren van de dienstverlening en het handhavingsbeleid door middel van het Hoogwaardig Handhaven.

Het vergroten van de spontane naleving van wet- en regelgeving door cliënten is het hoofddoel van Hoogwaardig Handhaven.

Doordat gemeenten 100% financieel verantwoordelijk zijn geworden voor de uitkeringen is ten aanzien van handhaving een verschuiving van rechtmatigheid naar doelmatigheid een logische stap: stop meer tijd in cliënten die het ook meer nodig hebben en investeer minder tijd in cliënten die het niet of minder nodig hebben.

De mogelijkheden om meer doelmatig te werk te gaan worden nog vergroot doordat het Rijk onderzoeksverplichtingen¹⁰ per 1 januari 2010 voor de Ioaw en Ioaz heeft afgeschaft. Al eerder¹¹ werden deze landelijke onderzoeksverplichtingen voor de WWB afgeschaft.

Hierdoor wordt het voor gemeenten mogelijk om cliënten meer dan wel minder intensief te controleren.

In deze notitie willen wij uw Raad meer uitgewerkte beleidsregels voorleggen voor de uitvoering van het handhavingsbeleid. Dit moet bijdragen aan:

1. Beperking van de instroom;
2. Vergroting uitstroom;
3. Inzet op handhaving en bevordering van de rechtmatigheid.

Dit handhavingsbeleid heeft voor de WWB zijn vruchten afgeworpen. Daarom wordt er ook voor gekozen om deze werkwijze ook voor de WIJ, Ioaw en Ioaz te introduceren.

---

⁹ Agenda van de Toekomst

¹⁰ Vastgelegd in Regeling administratieve uitkeringsvoorschriften (Rau)

¹¹ in 2004

Leeswijzer ten behoeve van deze notitie:

Hoofdstuk 2	De uitgangspunten die gelden voor het handhavingsbeleid onder de WWB in de gemeente Weert
Hoofdstuk 3	De preventieve component van het handhavingsbeleid. Welke onderdelen bevat preventief beleid, en waar vindt preventie plaats.
Hoofdstuk 4	De repressieve component van het handhavingsbeleid. Wat zijn de instrumenten die bij repressie kunnen worden ingezet.
Hoofdstuk 5	In dit hoofdstuk worden de gemeentelijke, regionale en landelijke organisaties benoemd die een rol kunnen spelen bij fraudepreventie en -repressie.
Hoofdstuk 6	Handhaving is niet volledig zonder de hier beschreven activiteiten.
Hoofdstuk 7	Een opsomming van de prestatie-indicatoren die voor de evaluatie van het handhavingsbeleid van belang zijn.

2. Uitgangspunten

2.1 Inleiding

Vertaald naar de situatie van uitkeringsverstrekking wordt onder handhaving in zijn algemeenheid begrepen: "alles wat nodig is aan controle-aspecten om de juiste uitkering aan de juiste persoon op het juiste moment te verstrekken".

Concreet gaat het er bij handhaving om, dat een uitkering verstrekt wordt aan degenen die er recht op hebben en dat misbruik en oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk wordt voorkomen, waarbij het tegengaan van fraude een wezenlijk onderdeel uitmaakt van het handhavingsbeleid.

Samengevat:

- hoe zorgen wij ervoor dat de regels worden nageleefd;
- hoe controleren wij dat de regels worden nageleefd;
- hoe reageren wij als de regels niet worden nageleefd.

Het bestrijden en voorkomen van misbruik is een belangrijke voorwaarde in het kader van de inkomenswaarborg. Inkomenswaarborg betekent dat mensen die niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien in aanmerking komen voor een minimuminkomen. De wetenschap dat het merendeel van de uitkeringen terecht verstrekt wordt, en het bestrijden van misbruik van deze voorziening vergroot het maatschappelijk draagvlak voor het verlenen van uitkeringen.

Een adequaat ingerichte uitvoeringsorganisatie die alert is op fraude, draagt bij aan het terugdringen van misbruik. Onder handhaving valt ook al het beleid dat gericht is op het beperken van misbruik.

Onder 2.3 is het concept Hoogwaardig Handhaven nader uitgewerkt.

Handhavingsbeleid bestaat uit twee elementen: preventief beleid en repressief beleid.

Preventief beleid vormt een belangrijk onderdeel van handhaving. Preventie richt zich op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Immers: voorkomen is beter dan genezen. Voorkomen moet worden dat mensen die onterecht een beroep doen op de WWB, WIJ, loaw of loaz toch een (te hoge) uitkering ontvangen. Alle activiteiten gericht op preventie bij aanvang van de uitkering kunnen gerekend worden tot de zogenaamde "poortwachtersfunctie". Dat wil zeggen het bewaken van de toegang tot de uitkering en de controle op het recht op uitkering bij het "zittende bestand".

Repressie heeft betrekking op de activiteiten die verricht worden nadat het misbruik en oneigenlijk gebruik is vastgesteld. Repressief beleid, gericht op misbruikbestrijding, bestaat uit het opleggen van sancties en het terugvorderen van fraudeschulden.

De BUIG leidt tot een verandering van het gemeentelijk sanctiebeleid. De loaw en de loaz kende, net als eerder de Abw, de koppeling tussen rechten en plichten in het "Maatregelenbesluit" en het "Boetebesluit".

Afhankelijk van de gedraging van de cliënt werd een maatregel of boete opgelegd (op basis van landelijk geldende regels).

Voor de loaw en loaz is de mogelijkheid om een boete op te leggen komen te vervallen. Wel vindt een uitbreiding plaats van gedragingen die kunnen leiden tot sancties.

Het opleggen van een boete of maatregel wordt bij de loaw en loaz vervangen door aanpassing van de uitkering¹² ("afstemmen van de uitkering als de cliënt de opgelegde rechten en verplichtingen niet nakomt"). Dit was al eerder het geval in de WWB¹³.

Nu is voor de WWB, WIJ, loaw en loaz het op één en dezelfde wijze geregeld (geen boete, alleen 'afstemming').

In de WWB, loaw en loaz is uitdrukkelijk gekozen voor het uitgangspunt dat het recht op een uitkering verbonden is aan de plicht om zich in te zetten om weer onafhankelijk van een uitkering te worden. Bij de WIJ geldt dat het recht op een uitkering verbonden is aan het recht op een werkleeraanbod¹⁴. En dat het recht op werkleeraanbod alleen bestaat als de jongere alles op alles zet om weer (duurzaam) zelfstandig in zijn eigen bestaan te voorzien.

Dat betekent dat de vaststelling van de hoogte van de uitkering enerzijds afhangt van de uitkeringsnorm die voor de cliënt van toepassing is, en anderzijds beïnvloed kan worden door de mate waarin de opgelegde verplichtingen worden nagekomen.

Handhavings- en reïntegratiebeleid worden dus meer aan elkaar gekoppeld.

Binnen de WIJ geldt een iets andere benaderingswijze. De jongere kan namelijk zijn recht op werkleeraanbod, en daarmee ook zijn uitkering, verliezen als hij niet voldoet aan de verplichtingen zijn verbonden aan het werkleeraanbod¹⁵.

Het bovenstaande maakt duidelijk dat handhaving geen activiteit is die losstaat van de andere processen binnen de uitkeringsorganisatie, maar een integrale activiteit is die als een rode draad door alle processen heenloopt. Handhaving moet aanwezig zijn in de wijze van benadering van de cliënt, en moet bij alle medewerkers als het ware "tussen de oren" zitten. De aandacht die er in het land, en daarmee ook in de gemeente Weert aan handhaving geschonken wordt wil ook niet zeggen dat er bij voorbaat van wordt uitgegaan dat iedereen die een uitkering ontvangt ook fraudeert: integendeel, het merendeel van de uitkeringsgerechtigden is ook ècht: gerechtigde.

---

¹² artikel 20 loaw en artikel 20 loaz

¹³ artikel 18 WWB

¹⁴ artikel 13 WIJ (werkleeraanbod) en artikel 24 (inkomensvoorziening)

¹⁵ artikel 21 WIJ

2.2 Deregulering: minder regels, meer maatwerk

Met de BUIG is de Rau voor de loaw en loaz vervallen (net zoals eerder bij de WWB). Veel van de vooral administratief gerichte bepalingen zijn verdwenen, en er wordt ruimte geboden voor een effectiever handhavingsbeleid. Dat betekent dat de voorschriften voor het uitvoeren van heronderzoeken, debiteurenonderzoeken en beëindigingonderzoeken niet meer landelijk voorgeschreven zijn. De gemeenten moeten¹⁶ hiervoor zelf beleid maken.

Voor de sector Sociale Zaken Weert betekent dit niet dat plotseling allerlei nieuwe denkbeelden moeten worden ontwikkeld, maar dat al eerder geformuleerde uitgangspunten verder worden vertaald in werkprocessen van de eigen organisatie en de organisaties in de keten. Wat hierbij van belang is, is het bewustzijn dat de deregulering vanuit het rijk niet mag leiden tot dichttimmeren met eigen, gemeentelijke regels. De gemeentelijke regelgeving zal maatwerk¹⁷ de ruimte moeten bieden.

Aan het recht op een uitkering, danwel werkleeraanbod, zijn zes soorten verplichtingen verbonden:

1. Het tonen van voldoende besef van verantwoordelijkheid voor de voorziening in het bestaan (alleen voor WWB¹⁸ show_wetteksten.php?action=toonArtikel&type_id=wetten&groep_id=wet_wwb&artikel_id=92);
2. De plicht tot arbeidsinschakeling¹⁹;
3. De inlichtingenplicht²⁰;
4. De medewerkingsplicht²¹;
5. Aanvullende verplichtingen (bijvoorbeeld verplichtingen die bijdragen tot de mogelijkheid tot arbeidsinschakeling, en die binnen de maatschappelijk geaccepteerde normen vallen²²);
6. De identificatieplicht²³.

De gemeenten moeten²⁴ maatwerk leveren: de aan de uitkering verbonden verplichtingen moeten worden afgestemd op de omstandigheden, mogelijkheden en middelen van de belanghebbenden. In mindere mate geldt dit voor de WIJ. Alleen ten aanzien van de inhoud van het werkleeraanbod kan afstemming plaatsvinden²⁵, niet ten aanzien van de verplichtingen (dat is wettelijk zo geregeld).

De gemeente Weert heeft in de Maatregelverordening geregeld op welke wijze zij het niet nakomen van deze verplichtingen regelt. Ook is hierbij de mogelijkheid opgenomen om over te gaan tot verlaging van de uitkering, als een cliënt zich ernstig misdraagt ten opzichte van de medewerkers.

2.3 Hoogwaardig Handhaven

Het uiteindelijke doel van Hoogwaardig Handhaven zoals in de inleiding genoemd, is dat (potentiële) cliënten van de sociale dienst de wet- en regelgeving uit zichzelf naleven. Dit geldt ook voor uitvoerders die wet- en regelgeving moeten toepassen. Door toepassing van de protocollen Hoogwaardig Handhaven is het voor een consulent makkelijker om een cliënt te wijzen op zijn/haar plichten.

Hoogwaardig Handhaven bestaat uit vier visie-elementen, namelijk:

1. Vroegtijdig informeren;
2. Optimaliseren van dienstverlening;
3. Vroegtijdige detectie en afhandeling van (fraude)signalen;
4. Daadwerkelijk sanctioneren.

---

¹⁶ artikel 35 lid 1 aanhef c loaw en loaz

¹⁷ voorzover wettelijk toegestaan

¹⁸ artikel 18 lid 2 WWB

¹⁹ artikel 9 WWB, artikel 45 WIJ, artikel 37 loaw en loaz

²⁰ artikel 17 lid 1 WWB, artikel 44 lid 1 WIJ, artikel 13 lid 1 loaw en loaz

²¹ artikel 17 lid 2 WWB, artikel 44 lid 2 WIJ, artikel 13 lid 2 loaw en loaz

²² alleen voor WWB: artikel 55 WWB en 57 aanhef onder a WWB

²³ artikel 17 lid 4 WWB, artikel 44 lid 4 WIJ, artikel 13 lid 4 loaw en loaz

²⁴ artikel 18 lid 1 WWB, artikel 37a lid 1 loaw en loaz

²⁵ artikel 17 lid 1 WIJ

In 2004 is Sociale Zaken gestart met de zogenaamde signaalsturing. Dit betekent dat gericht gecontroleerd wordt op basis van (fraude)signalen. Een (fraude)signaal moet afgehandeld worden volgens het zogenaamde 'stoplichtenmodel'.

Dit houdt het volgende in; na beoordeling van een (fraude)signaal door de Sociale Recherche vindt overdracht plaats naar:

- het groene traject (het reguliere proces),
- het oranje traject (intensieve controle) of
- het rode traject (opsporing door de Sociale Recherche).

Indien het vermoedelijke fraudebedrag onder de € 10.000 ²⁶ ligt wordt een oranje traject opgestart.

Deze fraude wordt door de fraudepreventiemedewerker(s) in samenwerking met de consultant afgehandeld. Indien daarentegen het vermoedelijke fraudebedrag boven de € 10.000 euro ligt wordt een rood traject opgestart en is de Sociale Recherche verantwoordelijk voor afhandeling. Door in de uitvoeringspraktijk preventieve en repressieve activiteiten evenwichtig te verbinden, tilt de gemeente Weert de handhaving naar een hoger niveau. Preventieve activiteiten (vroegtijdige voorlichting, klantvriendelijke dienstverlening) versterken het draagvlak bij de burgers. Dit maakt het mogelijk om repressieve elementen in te zetten: intensieve controle op maat, feitelijke sanctionering.

2.4 Visie en doelen

In het kader van het nieuwe handhavingsbeleid heeft de gemeente Weert een visie op handhaving geformuleerd:

Door cliënten goed en tijdig te informeren over hun rechten en plichten, het optimaliseren van de dienstverlening, vroegtijdige detectie en afhandeling van (fraude)signalen en daadwerkelijk sanctioneren wil de gemeente Weert handhaving meer gestructureerd in het beleid en de uitvoering integreren en het onderwerp in samenhang brengen met de overige doelstellingen van de organisatie.

Hierbij kunnen de volgende doelen worden onderscheiden:

1. *Rechtmatige uitkeringen*: het rechtmatig verstrekken van uitkeringen staat boven aan de lijst. Alleen mensen die er recht op hebben moeten ook inderdaad een uitkering ontvangen. De gemeente Weert hecht veel waarde aan haar poortwachterrol. Belangrijk doel is het voorkomen van onterechte uitkeringen;
2. *Minder uitkeringsfraude*: vermindering van uitkeringsfraude is de tweede belangrijke doelstelling. Hoewel niet objectief is vast te stellen hoe vaak er gefraudeerd wordt, is wel duidelijk dat voor de samenleving elke frauderende cliënt er een te veel is. Door misbruik wordt immers collectief geld ingezet ter verrijking van het individu. Bovendien frustreren fraudeurs de uitstroom uit de uitkering en daarmee ook verlaging van de uitkeringlasten;
3. *Spontane naleving van de wet*: cliënten zouden spontaan de juiste en volledige gegevens aan de sector Sociale Zaken moeten verstrekken, zodat deze kan bepalen of iemand ook echt recht heeft op een uitkering (of werkleeraanbod). Een belangrijk preventief doel is dus: het vergroten van de spontane nalevingbereidheid van de cliënt;
4. *Geen 'onnodige' strafrechtzaken*: voorkomen moet worden dat cliënten onnodig in een strafrechttraject terechtkomen. Onnodig wil zeggen: doordat de sector Sociale Zaken of uitvoeringsorganisatie onvoldoende en vroegtijdig controleert.
5. *Optimale handhaafbaarheid*: om misbruik effectief te voorkomen of te bestrijden, moet de wet- en regelgeving natuurlijk zo handhaafbaar mogelijk zijn. Dat betekent dat de uitvoering zodanig georganiseerd moet worden dat er optimaal grip ontstaat op de efficiëntie, de effectiviteit en de fraudebeheersing.
6. *Maatschappelijk draagvlak*: als de samenleving het idee krijgt dat iedereen die dat wil (dus ook de fraudeur) gemakkelijk een uitkering kan krijgen, dan brokkelt het draagvlak voor sociale zekerheid snel af. Dat zou betekenen dat degenen die wél recht hebben op een uitkering, moeten lijden onder de fraudeurs. Het is zaak deze omgekeerde wereld met kracht verre van ons te houden.

---

²⁶ aangifterichtlijn sociale zekerheid

3. Handhaving: preventief

3.1 Inleiding

Preventie in het algemeen wil zeggen: voorkomen van. In het licht van handhaving binnen de WWB, WIJ, loaw en loaz gaat het bij preventie dan ook om het voorkomen dat ten onrechte een uitkering wordt verkregen of te lang van een uitkering gebruik gemaakt wordt. We spreken dan van oneigenlijk gebruik of van misbruik.

Preventie heeft niet alleen het belang van de uitkerende instantie tot doel, maar wil ook voorkomen dat de cliënt in een situatie terecht komt dat hij later een te hoog bedrag aan ten onrechte verstrekte uitkering zal moeten terugbetalen, waardoor hij in een problematische schuldenpositie of een strafrechtelijke procedure terecht komt.

De volgende preventieve maatregelen kunnen onderscheiden worden:

3.2 Versterken poortwachtersfunctie

3.2.1 Controle aan de poort

Uitkeringsafhankelijkheid moet zoveel mogelijk worden voorkomen en in duur worden beperkt. Dit betekent dat voor hen voor wie kans op werk bestaat, met adequate ondersteuning die kansen zoveel mogelijk moeten worden geëffectueerd. Met een zelfde intensiteit moet daarnaast worden voorkomen, dat een uitkering wordt verstrekt aan hen, die daar geen recht op hebben, omdat ze niet aan de vereiste criteria voldoen. Dat betekent dat aan de poort de gegevens van de aanvrager gedegen gecontroleerd en geverifieerd worden. Daarvoor is het nodig dat de aanvrager bewijsstukken overlegt, de gemeente geeft aan welke bewijsstukken daarbij nodig zijn. De controle van de bewijsstukken is onder de WWB, WIJ, loaw en loaz een bevoegdheid van de gemeente, maar teneinde goed te kunnen handhaven moet van deze bevoegdheid optimaal gebruik worden gemaakt.

Uiteraard wordt hierbij rekening gehouden met het verbod²⁷ op de dubbele gegevensuitvraag in de SUWI-keten (van werk en inkomen).

De consulent moet hierbij gebruik maken van het –overigens in eigen beheer ontwikkelde- digitale fraudekompas inclusief bijbehorende protocollen²⁸.

Controle van gegevens bestaat uit:

- *verificatie*: het controleren van de noodzakelijke gegevens aan de hand van documenten of bewijsstukken die door de cliënt worden overgelegd;
- *validering van de gegevens*: teneinde zekerheid te krijgen omtrent de volledigheid van de verstrekte gegevens en inlichtingen, dienen de gegevens bij andere externe instanties worden gecontroleerd.

Dit kan gebeuren door bestandsuitwisseling²⁹ of op cliëntniveau.

Nadat op grond van de aangeleverde gegevens het recht op uitkering duidelijk is, dient bij bijstandsaanvragen nog onderzocht te worden of de aanvrager de aanvraag had kunnen voorkomen. Met andere woorden: heeft betrokkene in de periode voorafgaand aan de aanvraag blijk gegeven van betoond besef van verantwoordelijkheid voor de voorziening in het bestaan? Indien dit niet het geval is, dient een maatregel opgelegd te worden (volgens de regels van de maatregelverordening).

Het voorkomen van misbruik of oneigenlijk gebruik van uitkeringen is niet alleen in het belang van de gemeente, die zelf de kosten van uitkeringen moet opbrengen, maar ook in het belang van de betrokken cliënt. In veel gevallen leidt de constatering van fraude tot financiële problemen bij diegene die heeft gefraudeerd, en tot strafrechtelijke vervolging bij benadeling van meer dan € 10.000 euro.

3.2.2 Selectie aan de poort

Een deel van de aanvragers van een uitkering blijkt daarvoor niet in aanmerking te komen, bijvoorbeeld omdat er een verdienende partner is van wie het inkomen de toepasselijke uitkeringsnorm overtreft.

---

²⁷ Wet eenmalige gegevensuitvraag werk en inkomen

²⁸ zie paragraaf 4.2

²⁹ zie paragraaf 3.7

Vanwege de voorgenomen re-integratieactiviteiten en de kosten die daarmee zijn gemoeid, is het van belang dat de groep aanvragers die evident geen recht hebben op uitkering al bij de eerste melding zo vroeg mogelijk worden geselecteerd door middel van een paar eenvoudige vragen. Een landelijke projectgroep is doende met de ontwikkeling van Hoogwaardig Handhaven in de totale uitvoeringsketen. Invoering van hoogwaardig handhaven in die keten zal de selectie aan de poort aanzienlijk versterken.

Als blijkt dat men niet in aanmerking komt voor een bijstandsuitkering kan mogelijk een beroep worden gedaan op het aanbod dat is ontwikkeld voor de ondersteuning³⁰ van niet-uitkeringsgerechtigden (Nuggers).

3.3 Optimaliseren dienstverlening

Naleving van de regels wordt gestimuleerd wanneer de dienstverlening van de gemeente ook vanuit haar kant voldoet aan de regels die daarvoor gelden. Regels zullen eerder als zinvol worden geaccepteerd als zij aanhaken bij de situatie van de cliënt. Cliëntenparticipatie is een belangrijk middel om zicht te krijgen op de situatie van cliënten. De cliëntenparticipatie³¹ is geborgd door middel van de Verordening cliëntenparticipatie³².

Ook het zogenaamde "lik-op-stuk" beleid valt onder het begrip dienstverlening. Het is dienstverlenend ten opzichte van de cliënt als deze enerzijds niet te lang de kans krijgt om ten onrechte een uitkering te krijgen en daarmee een grote schuld op te bouwen, en anderzijds snel weet waar hij bij geconstateerd misbruik of oneigenlijk gebruik aan toe is.

In het kader van dienstverlening aan de cliënt is het niet alleen van belang om de cliënt te wijzen op zijn rechten en plichten, maar ook om voor de cliënt de juiste voorwaarden te scheppen waaronder hij of zij aan die rechten en plichten kan voldoen. Dit is gerealiseerd door middel van de zogenaamde "Bijlage rechten en plichten" die iedere cliënt bij zijn beschikking krijgt.

Een succesfactor voor het nakomen van de opgelegde verplichtingen die daarbij als voorwaarde een rol kan spelen is het gegeven dat de cliënt pas open kan staan voor de plichten die er, bijvoorbeeld bij een re-integratietraject, aan hem gesteld worden, als er op een aantal andere fronten rust heerst voor de cliënt. Een voorbeeld daarvan is, dat in sommige gevallen schuldenproblematiek moet worden opgepakt alvorens een re-integratietraject naar werk met een goede kans op succes kan worden ingegaan. In dit voorbeeld is dan ook een relatie met schuldhelpverlening vereist. Een ander voorbeeld van een voorwaarde waaraan moet zijn voldaan om aan de verplichtingen die aan de uitkering is verbonden te kunnen voldoen, kan bijvoorbeeld goede huisvesting zijn.

Met het op termijn onderbrengen van verschillende instellingen in een Bedrijfsverzamelgebouw (BVG) en het daarbinnen operationeel maken van een gemeenschappelijk dienstverleningsconcept kan dat dan nog beter dan nu gerealiseerd worden (sluitende integrale klantbenadering).

3.4 Optimaliseren informatievoorziening

Potentiële uitkeringsgerechtigden dienen op voorhand te weten wat;

- hun rechten en plichten zijn,
- welke procedures worden gevolgd,
- onder welke voorwaarden ondersteuning bij het zoeken van werk wordt geboden,
- op welke wijzen controles plaats vinden en
- welke uitgangspunten de gemeente Weert in haar handhavingsbeleid hanteert.

Het is van belang dat in een zo vroeg mogelijk stadium algemene informatie wordt gegeven, die in de loop van het proces voor de uitkeringsgerechtigde op maat wordt toegesneden. Met het oog op de controle van de opgelegde verplichtingen en het afstemmen van de bijstand op het getoonde besef van verantwoordelijkheid bij het niet nakomen van de verplichtingen is het van belang dat de cliënt op de hoogte is van de verplichtingen. Ook bij een lopende uitkering is het uitgangspunt dat uitkeringsgerechtigden weten wat hun rechten en plichten zijn.

---

³⁰ artikel 7 lid 1 aanhef onder a WWB

³¹ artikel 47 WWB, artikel 12 lid 1 aanhef sub d WIJ, artikel 42 loaw en loaz

³² op 14 juli 2010 door de Raad vastgesteld voor de WWB en de WIJ

Om de informatie naar cliënten toe te verbeteren, is een Bewaarmap Sociale Zekerheid in 2004 geïntroduceerd. Alle cliënten krijgen een map waarin de meeste relevante bescheiden die o.a. betrekking hebben op het recht en de hoogte van de uitkering op een handige en overzichtelijke wijze in kunnen worden bewaard. De map bevat tevens informatie van het UWV WERKbedrijf www.uwv.nl. De bewaarmap heeft een eigentijdse uitstraling, waarin thema's als werk en dienstverlening een belangrijke rol spelen.

Nieuwe cliënten ontvangen de Bewaarmap Sociale Zekerheid bij de uitkeringsaanvraag, hetzij bij het UWV WERKbedrijf, hetzij bij de gemeente.

Natuurlijk is ook een open en transparante communicatie met de 'burger' van essentieel belang. Met de burger zal worden gecommuniceerd middels persberichten, artikelen in lokale kranten en interviews via lokale radio en TV. Daarnaast zal steeds meer gebruik worden gemaakt van internet en nieuwe media. Ook over themacontroles wordt via de pers gecommuniceerd met de burger. Handhaving is een gewoon onderdeel van de uitvoering van het uitkeringsbeleid. Cijfers met betrekking tot handhaving maken onderdeel uit van de managementrapportages en de rapportages aan uw raad en zullen als daartoe aanleiding bestaat op eenzelfde wijze worden toegelicht zoals de cijfers voor andere onderdelen.

3.6 Verhogen fraudealertheid

Fraudealertheid van medewerkers staat voor waakzaamheid bij feiten en signalen die mogelijk op fraude duiden. Tegenstrijdigheden (in dossiers, tussen dossiers en andere bronnen) en (uiterlijke) aanwijzingen zouden door fraudealerte consulenten moeten worden opgemerkt en geregistreerd³³. Om de fraudealertheid bij medewerkers te vergroten zullen regelmatig fraudealertheidstrainingen plaatsvinden. De fraudealertheidstraining biedt de uitvoerders handvatten voor het uitvoeren van hun werk. Ze zijn beter op de hoogte van wat bepaald gedrag van een cliënt kan betekenen. Hierdoor is het mogelijk om tijdig fraude te signaleren en ook daadwerkelijk iets met het signaal te doen.

3.7 Bestandsvergelijking

Het structureel vergelijken van bestandsgegevens van cliënten van sociale diensten met gegevens over deze cliënten bij andere organisaties is een gangbare wijze om fraude op te sporen. Dit valt onder het begrip signaalsturing: er wordt onderzoek gedaan naar die cliënten waarover signalen bestaan die mogelijk op fraude wijzen. Bestandsvergelijkingen kunnen leiden tot verdachte zaken die vervolgens nader onderzocht worden.

Een aantal instanties zijn wettelijk verplicht om aan gemeenten opgaven en inlichtingen te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de WWB, WIJ, loaw en loaz, waarbij het Inlichtingenbureau als intermediair geldt³⁴. Alle Nederlandse gemeenten zijn (verplicht) aangesloten op het Inlichtingenbureau.

Het Inlichtingenbureau stelt de Sociale Dienst in staat om op gestructureerde wijze elektronische gegevens uit te wisselen met andere organisaties. Het Inlichtingenbureau is opgezet door het Ministerie van SZW zodat gemeenten makkelijker kunnen voldoen aan de verplichte rechtmatigheidscontrole. Hierdoor kan misbruik van uitkeringen worden voorkomen en bestreden. Sociale diensten kunnen (binnen wettelijke kaders) via het Inlichtingenbureau gegevens opvragen over uitkeringsgerechtigden bij bijvoorbeeld het UWV, de DUO (voorheen IBG), de RDW en de Belastingdienst. Op deze manier krijgen sociale diensten inzicht in de samenloop van inkomsten (uit arbeid, andere uitkeringen, studiefinanciering of vermogen) met uitkeringen. Naast de instanties die via het Inlichtingenbureau verplicht zijn om gegevens te verstrekken, zijn er nog andere instanties verplicht om desgevraagd inlichtingen te verstrekken. Daarnaast worden door het Inlichtingenbureau ook (nog beperkt) gegevens verstrekt om armoede te bestrijden en re-integratie van Nuggers te verbeteren.

Op lokaal of regionaal niveau kunnen bestanden van de sociale dienst vergeleken worden met de bestanden van andere organisaties, zoals energiebedrijven, ziektekostenverzekeraars, kadaster, woningcoöportaties e.d. Ook (ex-) werkgevers zijn wettelijk verplicht om aan de gemeente relevante gegevens te verstrekken.

3.8 De schriftelijke controles

---

³³ Met behulp van zogenaamd 'fraudesignaalformulier'.

³⁴ Artikel 1 sub m Wet SUWI

Cliënten moeten als iets wijzigt in hun situatie dat van belang is voor de uitkering (of werkleeraanbod) een Gegevensformulier (Gefo) invullen, ondertekenen en inleveren. Op dit Gefo moet de cliënt aangeven welke wijzigingen zijn opgetreden in zijn persoonlijke situatie.

Wanneer de cliënt inkomsten naast zijn uitkering (of werkleeraanbod) heeft dient er maandelijks een Inkomstenformulier (Ifo) worden ingeleverd. Op dit Ifo wordt aangegeven wat in die maand de inkomsten zijn geweest.

Het Rechtmatigheidsonderzoeksformulier (Rof) paste niet meer in het nieuwe handhavingsbeleid. Er is dan ook besloten om begin 2010 het Rof af te schaffen en te vervangen door een 'gegevensformulier' en 'inkomstenformulier'.

Deze nieuwe werkwijze is veel cliëntvriendelijker. In de oude situatie diende alle uitkeringsgerechtigden iedere maand een formulier in te vullen, tegenover in de nieuwe situatie alleen als er naast de uitkering nog andere inkomsten worden ontvangen. Dit reduceert het aantal in te leveren formulieren met ruim 60%. Daarnaast worden een handvol formulieren ingeleverd in verband met wijzigingen in de persoonlijke situatie.

Hierdoor is een slag geslagen op het gebied van administratieve lastenverlichting zonder dat concessies worden gedaan aan handhaving. Immers, door elektronische gegevensuitwisseling³⁵ wordt gewaarborgd dat belangrijke wijzigingen voor de uitkering aan de gemeente bekend worden gemaakt.

4. Handhaving: repressief

4.1 Inleiding

Repressie heeft betrekking op de activiteiten die verricht worden nadat het misbruik is vastgesteld: het opleggen van maatregelen en het terug- en invorderen van ten onrechte uitbetaalde bedragen, maar ook uit de activiteiten om fraude te kunnen vaststellen op het moment dat er een vermoeden van fraude bestaat.

Repressie wil dus zeggen dat achteraf actie wordt ondernomen op het moment dat er fraude bestaat, er reeds sprake is van een vermoeden van fraude of als er duidelijke (fraude)signalen aanwezig zijn.

Daarbij kan het gaan om individuele gevallen of om cliëntgroepen. Repressief handhaven kent een aantal instrumenten:

- signaalsturing
- themacontroles
- sanctioneren

In de volgende paragrafen wordt nader op deze instrumenten ingegaan.

4.2 Signaalsturing

In de inleiding is al kort aangegeven wat bedoeld wordt met signaalsturing: de signalen van cliënten die mogelijk op fraude wijzen worden onderzocht, waarmee systematisch getracht wordt fraude te voorkomen of te beperken. De signalen kunnen binnenkomen uit bestandsvergelijkingen met het Inlichtingenbureau, maar bijvoorbeeld ook intern via een fraudealerte consultant, een externe melding of via andere bestandskoppelingen. Signaalsturing richt zich op het onderkennen van individuele situaties met een verhoogde kans op misbruik of oneigenlijk gebruik.

Signaalsturing is een onderdeel van het instrumentarium bij Hoogwaardig Handhaven dat dient ter vervanging van de onder de Rau verplichte rechtmatigheidheronderzoeken. Er wordt in het kader van beoogde vroegtijdige detectie van (fraude) signalen gestreefd naar een gerichtere inzet van controlecapaciteit, zodat efficiëntiewinst kan ontstaan.

De vroegtijdige detectie begint bij de behandeling van de aanvraag van een uitkering (of werkleeraanbod) en speelt gedurende lopende uitkering en de beëindiging van de uitkering (of werkleeraanbod) een rol. Uit de gesprekken (intake, activering, rechtmatigheid, etc.) en de gegevens en documenten die de cliënt verschaft, kunnen onduidelijkheden naar voren komen. Bij een signaal treedt het zogenaamde 'stoplichtenmodel'³⁶ in werking. Indien het een oranje traject betreft wordt door de fraudepreventiemedewerker(s) in samenwerking met de consultant afgehandeld. Hij/zij zal daarbij gebruik moeten maken van protocollen. Een protocol is een hulpmiddel bij het onderzoek. De consultant wordt zodoende ondersteund bij het handelen vanaf het signaal tot en met de afronding. Deze protocollen zijn ondergebracht in het digitale fraudekompas.

---

³⁵ via het Inlichtingenbureau

³⁶ Zie paragraaf 2.3

In het digitale fraudekompas zijn zes protocollen uitgewerkt, dit zijn achtereenvolgens: huisbezoek, leefvormfraude, domiciliefraude, inkomstenfraude, vermogensfraude en identiteitsfraude. Een protocol bestaat ondermeer uit de volgende onderdelen: toelichting, wetteksten en jurisprudentie, verificatie en validatie, intensief confronteren en andere van belang zijnde documenten.

De uitgangspunten voor de denkwijze over- en de implementatie van signaalsturing zijn:

1. De cliënt is betrouwbaar tot het tegendeel blijkt of tot er een aanleiding is tot het vaststellen van een verdenking;
2. Vertrouwen is goed maar controleren is beter. Daarmee wordt de cliënt ook tegen zichzelf beschermd, en wordt mogelijk afglijden naar ongewenst gedrag voorkomen;
3. Object van controle zijn zowel de inspanningsverplichtingen die de cliënt moet nakomen, als de gegevens die volledig en juist vertrekt moeten worden;
4. Bij een inconsistentie of vraagteken wordt de cliënt zelf aan het werk gezet om een toelichting te geven in een gesprek, of om algemene administratieve- of meer specifieke gegevens te verstrekken;
5. De cliënt wordt intensief gecontroleerd als er aanleiding toe is;
6. De cliënt wordt strafrechtelijk benaderd als het benadelingsbedrag € 10.000 of hoger is, of het vermoeden bestaat dat een benadelingsbedrag het bedrag van € 10.000 of meer zal bedragen.

Het strafrechtelijke traject heeft tot doel bewijsmateriaal te verzamelen, zodat beoordeeld kan worden of er een overtreding (of misdrijf) heeft plaatsgevonden.

4.2.1 Fraudevormen

Binnen de gemeente Weert worden de volgende vijf fraudevormen gehanteerd:

1. *Identiteitsfraude:*
Identiteitsfraude doet zich voor als een persoon door onrechtmatig gebruik van identiteitsdocumenten een uitkering, werkleeraanbod, subsidie of voorziening verkrijgt, die hij bij gebruik van zijn eigen identiteit niet, of niet in die mate, zou hebben verkregen.
2. *Domiciliefraude:*
Domiciliefraude doet zich voor als een cliënt niet bij de sociale dienst bekende adres woont. Dit is het geval als een cliënt:
  - verblijft op een ander adres binnen de gemeente
  - verblijft op een ander adres buiten de gemeente
  - verblijft in het buitenland.
3. *Vermogensfraude*³⁷:
Van vermogensfraude in de sociale zekerheid is sprake als een cliënt een vermogen heeft (of had) dat groter is (of was) dan het vrij te laten vermogen.
4. *(aanvullende) Inkomstenfraude:*
Inkomstenfraude ontstaat als iemand inkomsten uit arbeid of in verband met arbeid, niet, niet volledig of onjuist opgeeft, waardoor hij ten onrechte een (te hoge) uitkering ontvangt.
5. *Leefvormfraude:*
Leefvormfraude speelt bij uitkeringen waar de woon- en leefsituatie van een (potentiële) uitkeringsgerechtigde medebepalend is voor het recht op en/of de hoogte van de uitkering.

4.3 Themacontroles

Het doel van themacontroles is het cliëntenbestand, of een deel daarvan, op projectmatige wijze te controleren. Het hoofddoel van deze, aan een tijdsduur verbonden controles, is gericht op de rechtmatigheid van de uitkering. De controles vinden plaats aan de hand van een objectief thema, en kunnen worden onderverdeeld in een administratief en een feitelijk onderzoek.

Deze controles kunnen onderliggende (fraude)signalen opleveren die voor een ander, intensiever onderzoek in aanmerking komen. Voorbeelden van themacontroles zijn bijvoorbeeld controles bij alle cliënten met een postadres of bij alle kamerbewoners. Themacontroles kennen een ander uitgangspunt dan signaalsturing.

De themagroepen zijn administratief detecteerbaar (d.w.z. uit het systeem van de sociale dienst te halen). De basis van themacontroles wordt niet gevormd door (fraude)signalen, maar groepen cliënten worden gecontroleerd op een gemeenschappelijk thema, bijvoorbeeld de woonsituatie. Bij het kiezen van mogelijke thema's worden geen criteria gehanteerd op basis van persoonskenmerken zoals afkomst, religie, sekse etc.

---

³⁷ Niet relevant voor loaw (kent geen vermogenstoets)

Themacontroles vormen een completering van de instrumenten die bij Hoogwaardig Handhaven worden ingezet. Deze themacontroles vinden plaats in samenspraak met RPF en/of andere landelijke organisaties.

4.4 Opleggen van maatregelen

De WWB, WIJ, loaw en loaz verbindt aan het recht op een uitkering de volgende verplichtingen:

1. Het tonen van voldoende besef van verantwoordelijkheid voor de voorziening in het bestaan (alleen voor WWB).
2. De plicht tot arbeidsinschakeling (voor WIJ geldt nuancering, zie onder kopje 4.4a WIJ). Deze plicht bestaat uit twee soorten verplichtingen:
  - De plicht om naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid te verkrijgen en deze te aanvaarden; en
  - De plicht gebruik te maken van een door het college aangeboden voorziening gericht op ondersteuning bij arbeidsinschakeling. Deze verplichtingen zullen nader moeten worden uitgewerkt in specifieke verplichtingen die zijn toegesneden op de situatie en mogelijkheden van de cliënt. De Re-integratieverordening (inclusief werkleeraanbod) die elke gemeente moet³⁸ opstellen, vormt de juridische basis voor opleggen van deze specifieke verplichtingen. Deze verplichtingen zullen in het besluit tot het verlenen van uitkering moeten worden neergelegd.
3. De informatieplicht. Op een uitkeringsgerechtigde of jongere met een werkleeraanbod rust de verplichting aan het college op verzoek of onverwijld uit eigen beweging mededeling te doen van alle feiten en omstandigheden waarvan hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat zij van invloed kunnen zijn op zijn arbeidsinschakeling of het recht op uitkering.
4. De medewerkingsplicht. Dit is de plicht van uitkeringsgerechtigden (of jongeren met werkleeraanbod) om desgevraagd het college de medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van de wet. De medewerkingsplicht kan uit allerlei concrete verplichtingen bestaan, zoals:
  - het toestaan van huisbezoek, indien dit op basis van een fraudesignaal noodzakelijk wordt geacht.
  - het meewerken aan een psychologisch onderzoek, waarvoor een medische indicatie bestaat.

'Het zich jegens het college zeer ernstig misdragen' is een gedraging die in ieder geval een schending van de medewerkingsplicht inhoudt.

In de door de Raad vastgestelde maatregelverordening (in het kader van de WWB, WIJ, loaw en loaz) zijn voor allerlei gedragingen die een schending van een verplichting betekenen, standaardmaatregelen vastgesteld in de vorm van een vaste procentuele verlaging van de uitkeringsnorm.

Een maatregel wordt afgestemd op de ernst van de gedraging, de mate waarin de belanghebbende de gedraging kan worden verweten en de omstandigheden waarin hij verkeert.

Voor wat betreft de afhandeling van fraudezaken conformeert de gemeente Weert zich aan de Richtlijn voor strafvordering Sociale zekerheidsfraude van het college van procureurs-generaal.

In deze richtlijn is bepaald dat fraudezaken met een nadeel lager dan € 10.000 en waarin geen sprake is van recidive de zaak administratief door de gemeente afgehandeld worden.

In zaken waarbij het nadeel hoger is dan € 10.000 of sprake is van recidive wordt proces-verbaal opgemaakt en de zaak door het Openbaar Ministerie (OM) strafrechtelijk afgehandeld.

4.4.a WIJ

Voor wat betreft de WIJ gelden de verplichtingen ten aanzien van het werkleeraanbod. Het recht op uitkering dient ambtshalve getoetst te worden en daar waar nodig toegekend worden. De aan het recht op werkleeraanbod gekoppelde verplichtingen volgen direct uit de wet. Maatwerk ten aanzien van deze verplichtingen is niet mogelijk.

---

³⁸ artikel 8 lid 1 aanhef sub a WWB, artikel 12 lid 1 aanhef sub a WIJ en artikel 35 lid 1 aanhef sub a loaw en loaz

5. Controle en opsporing

5.1 De Sociale Recherche gemeente Weert

Bij de sector sociale zaken Weert zijn naast de reguliere twee sociaal rechercheurs ook twee extra controleurs (preventiemedewerkers) werkzaam. Deze controleurs verdienen zichzelf terug door de besparingen die ze realiseren.

De sociaal rechercheurs zijn beiden buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA)³⁹. De sociaal rechercheurs hebben dus opsporingsbevoegdheid en kunnen strafvorderlijke dwangmiddelen toepassen.

In principe doen de sociaal rechercheurs onderzoek naar het ten onrechte of tot een te hoog bedrag ontvangen van een uitkering als gevolg van het verstrekken van onjuiste of onvolledige inlichtingen dan wel het ten onrechte in het geheel niet verstrekken van inlichtingen waarbij het nadeel voor de gemeente hoger is dan € 10.000.

De controleur heeft geen opsporingsbevoegdheid en behandelt dan ook uitsluitend zaken waarbij het nadeel voor de gemeente lager is dan € 10.000.

Zowel de sociaal rechercheurs als de controleur zijn via het algemene telefoonnummer van de sector sociale zaken (0495- 575800) bereikbaar.

Indien gewenst kunnen cliënten en burgers tips of informatie anoniem bekend maken aan de sociaal rechercheurs. Daarnaast kunnen ook via het e-mailadres Fraudemeldpunt@weert.nl tips worden doorgegeven.

5.2 Regionaal Platform Fraudebestrijding (RPF)

Naast de gemeentelijke instrumenten voor fraudepreventie, bestrijding en opsporing zijn er regionale en landelijke organisaties die zich bezig houden met de bestrijding en opsporing van fraude met sociale zekerheidsuitkeringen.

In 2004 is een landelijk dekkend netwerk van Regionale Platforms Fraudebestrijding (RPF) opgericht.

In die platforms hebben gemeenten en landelijke partners zoals bijvoorbeeld Belastingdienst en Arbeidsinspectie zich onder verantwoordelijkheid van gemeenten verenigd ter bestrijding van fraude in de sociale zekerheid en fiscaliteit. Ook dienen zij illegale tewerkstelling en stedelijke problematiek multidisciplinair aan te pakken. Verder zorgt het RPF dat bestaande regionale contacten gewaarborgd worden en er een uitwisseling plaats vindt van expertise tussen de verschillende organisaties. De RPF doet suggesties aan de landelijke stuurgroep interventieteams (LSI) om bepaalde projecten op te starten waarbij een interventieteam een specifiek lokaal of regionaal probleem interdisciplinair moet gaan aanpakken.

De gemeente Weert is medeoprichter van het Regionaal Platform Zuid Oost Nederland (RPF ZON) dat gevestigd is in Eindhoven en sedert 15 juli 2004 operationeel is. Het RPF ZON bestrijkt Oost Brabant en Limburg. De wethouder SZW van Eindhoven is voorzitter van dit platform.

De platforms functioneren onder verantwoordelijkheid van de in die regio samenwerkende gemeenten en worden als samenwerkend orgaan gevormd door bestuurders, directeuren van de sociale diensten uit die regio en de coördinatoren. De andere participanten zijn vertegenwoordigers van de landelijke organisaties en de regio (Regiopolitie, Arbeidsinspectie, Belastingdienst, SvB, UWV en OM). Het platform heeft tot doel de bestaande regionale contacten en de uitwisseling van expertise tussen de organisaties op lokaal niveau te waarborgen om dit vervolgens om te zetten in projectvoorstellen.

5.3 SIOD

Een andere, landelijk, opererende organisatie die zich met sociale zekerheidsfraude bezig houdt is de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD). De SIOD houdt zich bezig met grote en complexe fraudezaken. De SIOD kan bij zijn opsporingsactiviteiten beschikken over gegevens van, onder andere, sociale diensten, UWV en de FIOD.

---

³⁹ als bedoeld in artikel 142 van het Wetboek van Strafvordering

6. Flankerend beleid

6.1 Terug- en invordering

Onder terugvordering (van uitkeringen) wordt verstaan het terugvorderen van teveel of ten onrechte verstrekte uitkeringen. Daarbij kan het gaan om uitkering die als lening of voorschot is verstrekt, uitkering die door een (administratieve) fout van de gemeente teveel is verstrekt, of om ten onrechte betaalde uitkering. Invordering betreft de acties die nodig zijn om hetgeen teruggevorderd is daadwerkelijk te innen.

Met de BUIG is de verplichting tot terugvordering onder de loaw en loaz een algehele bevoegdheid⁴⁰ geworden van Burgemeester en Wethouders (net zoals bij de overgang van Abw naar WWB in 2004). Dat sluit uiteraard aan bij de deregulering en de financiële verantwoordelijkheid van de gemeenten. Het wettelijke kader dat in de nieuwe loaw en loaz is neergelegd vormt geen sluitend kader meer voor de terugvorderingpraktijk.

Een gemeente zal dus hiervoor een eigen beleid moeten ontwikkelen.

Het college heeft dit voor de WWB gedaan door middel van de "beleidsregels terugvordering WWB"⁴¹. Voor de WIJ zijn de beleidsregels terugvordering WWB van overeenkomstige toepassing verklaard⁴².

Voor de loaw en de loaz zullen ook de beleidsregels terugvordering WWB van overeenkomstige toepassing worden verklaard.

Het terugvorderingsbeleid kent een belangrijk uitgangspunt:

- Haalbare incassotrajecten en het niet afschrijven van invorderbare fraudevorderingen.

Zoals in de inleiding is aangegeven is het doel van handhaven dat wet- en regelgeving wordt nageleefd en met Hoogwaardig Handhaven wordt er naar gestreefd dat uitkeringsgerechtigden zich uit zichzelf aan regels en verplichtingen houden. Hoe meer dat doel bereikt wordt, hoe minder fraude plaats zal vinden, en indien toch fraude voorkomt zal die door de signaalsturing leiden tot minder en korter lopende fraude.

Dat heeft echter wel tot gevolg dat naarmate je het als gemeente in dat opzicht beter doet, de resultaten minder lijken. Want: in eerste instantie zou de indruk kunnen bestaan dat een hoog bedrag aan (fraude) vorderingen een teken is dat het gemeentelijk debiteurenbeleid goed is, er wordt immers effectief teruggevorderd. Dat is echter geen conclusie die zonder meer getrokken kan worden. Immers: als er minder fraude voorkomt, en de periode waarover gefraudeerd wordt, wordt korter omdat er sneller wordt opgespoord, komt dat tot uiting in lagere cijfers van openstaande vorderingen.

6.2 Bezwaar en beroep

Het zwaartepunt bij bezwaar en beroep ligt bij een tijdige afhandeling van de ingediende bezwaarschriften. Dit is tevens een van de speerpunten van de hoogwaardige handhaving. De cliënt moet immers zo snel mogelijk en zo duidelijk mogelijk weten waar hij aan toe is. Bovendien gelden hier wettelijke termijnen die in acht genomen moeten worden. Indien wettelijke termijnen niet gehaald worden door de overheid kan de burger een beroep doen op de Wet dwangsommen bij niet tijdig beslissen.

In het kader van Hoogwaardig Handhaven is de signaalfunctie van de behandeling van de bezwaar- en beroepszaken belangrijk, en ook kunnen bevindingen uit bezwaar- of beroepszaken leiden tot een beleidswijziging bij de gemeente. Vanaf 2004 worden daarom de bezwaar- en beroepschriften uitgesplitst naar aard van het bezwaar c.q. beroep.

7. Resultaten

Teneinde het handhavingsbeleid te borgen, biedt het college jaarlijks een prestatieplan- en een prestatieverslag aan de Raad aan. In het prestatieplan ("doorkijk" naar het komende jaar) staan de gestelde doelen op het gebied van handhaving, bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van de WWB, WIJ, loaw en loaz. In het prestatieverslag ("terugblik" naar het afgelopen jaar) worden de prestaties genoemd en worden eventuele afwijkingen ten opzichte van de doelen in het prestatieplan verantwoord.

---

⁴⁰ artikel 25 lid 1 loaw en loaz

⁴¹ vastgesteld op 10 oktober 2006, laatst gewijzigd op 27 april 2010

⁴² op grond van de 'beleidsregels Wet investeren in jongeren', vastgesteld door college op 21-07-2009

Een goed financieel beheer brengt met zich mee dat daarbij ook voortdurend aandacht wordt besteedt aan de bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet.

De gegevens worden verkregen uit de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens uit hoofdzakelijk automatiseringssystemen.

Over de volgende onderwerpen wordt door middel van Prestatieplan en – verslag aan de Raad gerapporteerd:

- de 'aangenomen besparing' van het handhavingsbeleid;
- de hoogte van de opgespoorde fraude;
- de toekomstige beleidsacties ter verbetering van de uitvoering van het handhavingsbeleid.

Daarnaast wordt ten behoeve van het fraudebeleid de volgende gegevens vastgelegd:

- aantal fraudegevallen;
- soort fraude;
- resultaat van afgewerkte fraude;
- aantal huisbezoeken
- het resultaat van de afgelegde huisbezoeken.

8. Afkortingen

- Abw: Algemene bijstandswet
- BOA: Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- BUIG: Wet tot bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten
- BVG: Bedrijfsverzamelgebouw
- DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs
- FIOD: Fiscale Informatie en Opsporingsdienst
- Gefo: Gegevensformulier
- IBG: Informatie Beheer Groep
- loaw: Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers
- loaz: Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
- Ifo: Inkomstenverklaring
- Nuggers: Niet uitkeringsgerechtigden
- OM: Openbaar Ministerie
- RAU: Regeling Administratieve Uitvoeringsvoorschriften
- RDW: Rijks Dienst voor het Wegverkeer
- Rof: Rechtmatigheidonderzoeksformulier
- SIOD: Sociale Informatie en Opsporingsdienst
- SZW: Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- SUWI: Structuur Uitvoering Werk en Inkomen
- UWV: Uitvoeringsinstelling Werknemers Verzekeringen
- VNG: Vereniging Nederlandse Gemeenten
- WIJ: Wet investeren in jongeren
- WWB: Wet werk en bijstand